

Medreseler

Behram Kethüda Medresesi

Yeri ve yapıldığı tarih belli değildir. 1660 tarihlerinde hazırlanan medreseler listesinde adı geçmektedir. Behram Kethüda, Üsküdarlı olup Mahpeyker Kösem Sultan'ın kethüdası idi. 18-C.âhir-1056 (1-Ağos.1646) tarihinde vefat etti. Kabri, Üsküdar'da Çinili Camii kibleşi yönündedir. Yanında eşinin dahi lahdi vardır. Şahidelerinde yazı ve tarih yoktur.

Behram Kethüda "Azim-i devlet ve vüs'at sahibi idi. Efendisinin işlerine ve hayatına nazır idi."

Kaynak: (K. Özergin, İst. ve Rumeli'de Medreseler, Tarih Ens. Dek. Sayı: 4-5 S: 278) (Si.Osm.2/33)

Beşir Ağa Medresesi

Dar'ül-hadis Medresesi Mescidi bahsine bakınız.

Cafer Paşa Medresesi

Kalenderhane Caddesi ile kızıl Değirmen Sokağının birleştiği yerde ve Cafer Paşa Türbesi'nin gerisindedir. Türbenin sol tarafındaki kemerli kapıdan uzun bir koridora girilmektedir. Bu yer geçildiğinde bir meydancığa gelinir ki hemen karşıda medresenin dershanesi bulunmaktadır. Sol tarafta de bir kuyu bileziği vardır.

Dershane (Darül-hadis) tek kubbeli ve kare planlıdır. Kitabesi yoktur. Herhalde eskiden önünde bir revak bulunuyordu. Kubbesi kurşun kaplı bu yapının yer penceresi vardır. Pencere kesme taş sövelidir. 1975 tarihinde restore edilmiş ve içinde Kur'an Kursu yerleşmiştir.

Onbbir Kubbeli odası bulunan medrese odaları dershanenin karşısına ters L biçiminde yerleştirilmiştir. Her odada bir pencere ve ocak bulunmaktadır.

Bu odaların arkasında, Sokullu Mehmed Paşa Medresesi bulunmaktadır.

Medresenin ilk müderrisi Ömer Efendi idi. Bu zat şehzadelğinde Sultan II. Osman'a hoca tayin olunmuştu. Onun sözleri ve tavsiyesiyle hareket eden Sultan Osman, Yeniçeri İhtilalinde hayatını kaybetmişti.

Medrese daha sonra Sadiyye Tekkesi haline getirilmiştir.

Ömer Efendi'1039 Cemaziyelâhir (Ocak-1630)de Hicaz'da vefat etti.

Kaynak: (Gezi Notu) (C.Baltacı, Osm. Medreseleri S: 585) (Hadika 1/278) (Si. Osm.3/585 Ömer Efendi)

Cezerî Kasım Paşa Medresesi

Cezerî Kasım Paşa Camii avlusunda idi. Cami ile beraber 921 (1515) tarihinde ahşap olarak yaptırılmıştır. Müderrisi meşhur Necmeddin Mehmed Efendi idi. 978 (1570) tarihinde vefat etti. Caminin mihrabı önüne gömülmüştür. Medrese bugün mevcut değildir. Cezerî Kasım Paşa Camii bahsine bakınız. 1918 tarihinde mevcuttu.

Kaynak: (Hadika 1/280-281) (K.Özergin, İst. ve Rumelide Medreseler. Tarih Ens. Der. Sayı: 4-5 S: 278) (C. Baltacı, Osm. Medreseleri S: 178) (Şehremaneti, İhsâiyat Mec. 1337 S: 97)

Defterdar Nazlı Mahmud Efendi Medresesi

Defterdar Camii bahsine bakınız. 948 (1541) tarihinde cami ile beraber yapılmıştır. Hadika Yazarı diyor ki:

"Ahşap medrese mütevellî reyî ile evli olanlara oda oda kiraya verilmiştir". Bu herhalde 1179 (1766) daki büyük zelzeleden sonra olmuştur. Bu sırada mekteb dahi kaldırılıp yerine kira evleri yapılmıştır.

Kaynak: (Hadika 1/286) (C. Baltacı, Osm. Medreseleri S: 562-592)

Fatih Medresesi

Eyüp Sultan Camii Medresesi de denir. Fatih Sultan Mehmed tarafından cami ele beraber 863 (1458) tarihinde yaptırılmıştır. Neşri, Tarihi'nde:

"Ebû-Eyyüb-ı Ensâri'de bir imaret ve bir medrese ve bir cami ve bir hamam yapıp" demektedir.

Fatih Sultan Mehmed vakfiyeleri (Eyyüb Vakfiyesinde: "*Cami hariminde her nevi güzelliklerle bezenmiş ve kubbelerle süslü... altı hücreli değerli bir medresi bina etti.*" denilmektedir. Merhum Ayverdi medrese odalarının 16 olduğunu söylemektedir. Medrese odaları camiin revaklarından başlayarak, türbenin sağ ve soluna kadar uzanıyordu. Sağ tarafındaki medrese odalarının bir kısmına sonradan Beşir Ağa Türbesi ve yanındaki cüzhaneler, sol tarafındaki hücrelere de Kıbrıs Fatih Lala Mustafa Paşa Türbesi yapılmıştır.

Medrese, cami ile beraber 1766 depreminde çok zarar görmüştür. 1213 (1798) tarihinde cami yeniden yapılmış olduğu halde, medrese odaları tamamen ortadan kaldırılarak iç avlu bugünkü duruma getirilmiştir.

Hadika Yazarı: "İç avlunun iki tarafında olan mahfeller altın da ve kenarda beşer aded medrese odaları vardır." demektedir.

935 (1528) de vefat eden meşhur Küçük Emir Efendi bu medresenin müderrisi idi.

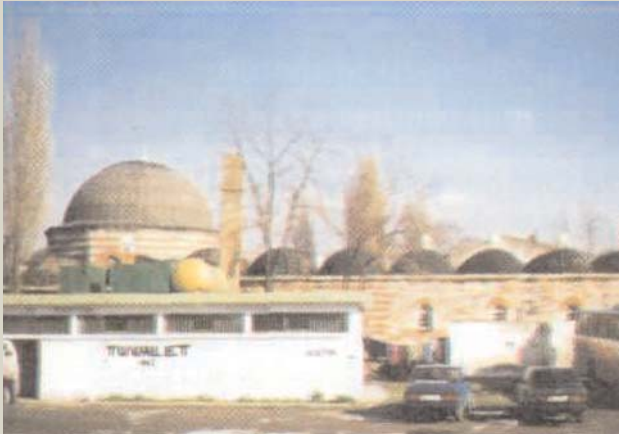
Kaynak: (Neşri Tarihi, Yay. Unat-Köymen 11/713) (Hadika 1/246-249-251-296) (Ayverdi, Fatih Dev. 3/335-348) (C. Baltacı, Osm. Med. S: 201) (Fatih Sultan Mehmed Vakfiyeleri, Eyyüb Vakfiyesi S: 318 No. 10-26-32) (Menburi, İst. Rehber-i Seyyahin S: 258) (Ayvansarayi, Mec. Tevârih, Haz. Derin-Çabuk S: 254)

Kangırlı Mustafa Efendi Medresesi

Eyüp Nişancası'ndadır. Sonradan Şeyh Murad Efendi Tekkesi olmuştur. Şeyh Murad Efendi Tekkesi Mescidi bahsine bakınız.

İsmi-han Sultan Medresesi

Yazılı Medrese veya Sokullu Mehmed Paşa Medresesi isimleri ile de alınır. Camii Kebir Caddesi üzerinde ve Sokullu Mehmed Paşa Türbesi karşısındadır.

■ İsmi-han Sultan veya Sokullu Mehmed Paşa Medresesi

Cadde üzerinde yanyana iki avlu kapısı görülür. Sağdaki Türbe, soldaki ise medrese kapısıdır. Buradan, Sokullu Mehmed Paşa Dar'ül-kurra'sına da gidilir. Kapının ilerisindeki bir kapıdan medreseye dahil olunur.

Avlu kapısı üzerinde üç satır halinde hazırlanmış Arapça bir kitabe vardır ki 976 (1568) tarihlidir. Kitabenin,

Hazret'üs-sultan binti Hân Selim

Ehli hayrat alâ vü ceh 'ül-umum

mısralarından medresenin, Sultan II. Selim'in kızı İsmi-Hân Sultan tarafından, Sokullu Mehmed Paşa ile evlenmesinde 5-6 sene sonra, yaptırıldığı anlaşılır. Mimar Sinan yapısıdır.

Oniki mısralı kitabenin tarih beyti şudur:

Kale târihen Nihadi behâ

İnha dar'üt-tahsil-i ulum

976

İsmi-Han Sultan, 993 (1585) tarihinde lohusa döşeginde vefat etti. Kabri, babasının Ayasofya Camii avlusundaki türbesindedir.

Medresenin sahna açılan kapısında kitabe yoktur. Medrese odaları, dikdörtgen bir avlununun iki tarafına yerleştirilmiştir. Ondokuz odalı ve bu odaların önündeki revaklarla beraber 28 kubbelidir. Revaklar 24 sütunludur. Bu sütunların ikisi mermer, diğerleri kesmetaştır.

Dershanesi, tek yüksek kubbeli olup üzeri kurşun kaplıdır. Üstü vitraylı üç, altta altı penceresi vardır. Kubbe tromplara oturtulmuştur. Kasnak ve kubbe içi, kalem işi ile bezelidir. Avlunun orta yerinde dikdörtgen bir şadırvan bulunmaktadır. 1957'de onarılmıştır.

Kaynak: (A. Kuran, Mimar Sinan S: 347) (C. Baltacı, Osm. Medreseleri S: 197) (Ayvansarayi, Mec. Tevârih, Haz. F. derin-V. Çabuk S: 390) (Ç. Uluçay, Padişahların Kadınları S: 40) (M. Meriç, Mimar Sinan),

Kazasker Arif Efendi Medresesi

Yusuf Muhlis Paşa Caddesi ile Ruznameci Çıkamazın birleştiği yerde ve Çıkamaz Sokağın sol köşesinde olup arası Tülbentçi Muhiddin Sokağına kadar uzanıyordu.

Medresenin yerinde bugün Ziraat bankası vardır. Karşısında ve yol aşırı yerde, Kapağası Mustafa Ağa Çeşmesi ve Şerbettar Mustafa Ağa Mektebinin arsası mevcuttur.

Abdülbâki Arif Efendi Müderris olup, Selanik, Bursa ve Mısır mollası olmuş ve 1112 (1700) tarihinde Anadolu payesi ve sonra İstanbul Kadısı olmuştur. Bundan sonra da bir takım görevlerde bulunduktan sonra 1122 (1710) da ikinci defa Rumeli Kazaskeri olmuştur. 1125 (1713) tarihinde vefat etmiştir. Kabri, Eyüp Sultan Camiinin Bostan İskelesi'ne açılan avlu kapısının sol tarafındadır. Yeri ve kitabesi için Abdülgani Efendi Türbesi bahsine bakınız.

Arif Efendinin İstanbul'da, Lâleli'de konağı ve yazın oturmak için Eyüp'te bahçe ve köşkü vardı. Kendisi âlim ve güzel sanatlarda üstat idi. Devrin kuvvetli bir şairi, hattatı ve musikişinası idi. Eserleri de vardır.

Bu medrese vasiyeti üzerine, onun adına, vefatından sonra damadı ve talabesi Abdürrahim Faiz Efendi tarafından yaptırılmıştır. Faiz Efendi Mısır mollası olmuş ve 1138 (1726) tarihinde vefat etmiştir.

Ünlü hattat Mehmed Râşid Efendi Tülbentçi Sokakta dünyaya gelmiştir. 1297 (1879) da vefat etti. Kabri, Eyüp Türbesi haziresindedir.

Kaynak: (Tuhfet'ül-Hattatin S: 669) (Si. Osm. 3/297 ve 3/331) (İst Ans. 2/992) (Ş.Rado, Türk Hattatları S: 121) (M. Tahir Osm. Müel. Meral Yay. 1/262) (İ.H.Uzunçarşılı, İm Abdülbaki Arif Efendi) (Ş.Radyo, Türk Hattatları, S: 220) (Tuhfetül-Hattatin S: 536-537) (M. Hâlid Tanık Hz. Hâlid ve Eyüp beldesi S: 44)

Taşköprü-Zade Medresesi

Yeri ve yapıldığı tarih belli değildir. 1660 tarihli medreseler listesinde adı vardır. Taşköprülü-Zâde İsa-meddin Ahmed Efendi 968 recebinde (Nisan-1561) vefat etti. Kabri, İstanbul'da Aşıkpaşa'da, Seyyid Velayet Türbesi yanındaki hazirededir.

Kendisi sahn müderrisi idi. Sonra Bursa ve İstanbul kadısı oldu. Bir çok eseri vardır. En meşhuru Şakayık-ı Numaniyedir.

Kaynak: (M.Tahir,Osm, Müel.Meral Yay. 1/454) (Si.Osm.3/471) (K.Özer-gin,İst. ve Rumelide Medreseler, Tarih Ens. Der. Sayı: 45 S: 278)

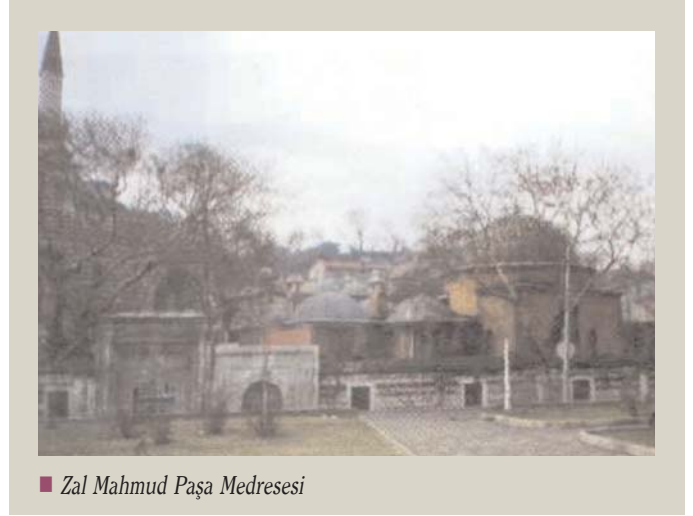
Zal Mahmud Paşa Medresesi

Cami ve türbesi karşısında olmak üzere iki bölümdür. Cami karşısındaki U şeklinde olup onüç odadan ve bir dershaneden ibarettir. Üzerleri kubbelidir. Doğu ve Kuzey tarafındaki odaların önüne kubbeli bir revak yapılmıştır.

İkinci bölüm Feshane Caddesi tarafındadır. Birinciden buraya mermer bir merdivenle inilir. Avlunun kuzey tarafında altı oda, bunların sağ tarafında dört oda vardır. Doğu tarafında ise kubbeli üç oda, tonozlu bir büyük oda ile yüksek kubbeli ve içi mihrablı bir dersane mevcuttur. Odaların önünde sütunlu bir revak vardır.

Medereseler Mimar Sinan yapısıdır. 988 (1580) tarihinde cami ile beraber inşa olunmuştur. 1960'da onarılmıştır.

Kaynak: (A.Kuran,Mimar Sinan S: 355) (C. Baltacı, Osm. Medreseleri S: 465)

■ Zal Mahmud Paşa Medresesi

■ Cumhuriyet öncesi yıllarda Eyüpsultan